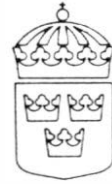

Motion till riksdagen

1988/89: A474

av Jan Hyttring m.fl. (c)

Regionalpolitiska frågor i Bergslagen

Mot.
1988/89
A474-476

Inledning

Bergslagens naturtillgångar har i hundratals år bidragit till landets försörjning. Jorden, skogen, malmen, vattnet och människorna har gett Sverige stora exportinkomster.

Ny teknik och strukturella förändringar har gjort oss mindre beroende av råvarorna i Bergslagen. Förädling och vidareutveckling har av olika skäl förlagts till andra delar av landet. Därmed har arbetskraften och yrkeskunskapen lämnat gruvorterna i Bergslagen och bidragit till avfolkningen i området.

De starkt växande storstäderna och deras näringsliv har kunnat erbjuda mindre tungt arbete. Samtidigt har den offentliga sektorn varit i stark expansion och kunnat erbjuda unga människor nya möjligheter till arbete och utbildning.

Bergslagen har drabbats hårt av den pågående strukturomvandlingen inom basnäringar som gruv-, järn- och stålindustri. Antalet sysselsatta har minskat kraftigt under 1980-talet. Berörda företag är ofta statligt ägda storföretag och problemen i Bergslagen beror i hög grad på att regionens övriga industrier inte är så diversifierade och utvecklade att de kan ta över all friställd arbetskraft. Sedan regeringsskiftet 1982 har också nära 20 000 personer lämnat Bergslagen.

Centern kräver kraftfulla insatser

I parti- och kommittémotioner från centern läggs förslag som syftar till att utveckla hela landet. Centerpartiet föreslår bl a kraftfulla uppräkningsanlag som regionalt har störst betydelse. Länsanslag och lokaliseringsbidrag räknas upp till totalt 1 350 milj kr, varav 400 milj kr avsätts för glesbygdstöd. Sysselsättningsstödet i stödområde C återinförs och regionalpolitiskt stöd skall även under vissa förutsättningar kunna utgå till turistanläggningar inom detta stödområde. För Bergslagen krävs att regeringen skall återkomma med insatser i delar av Bergslagen som drabbats hårdast. Av stor betydelse för att utveckla Bergslagen är även de 200 milj kr som föreslås anvisade speciellt för landsbygdsutveckling.

Inom det näringspolitiska området krävs även kraftfulla insatser för att underlätta för småföretag, vilket i en region med Bergslagens industristruktur är särskilt nödvändig. Småföretagare och egenföretagare föreslås bl a få

sänkta socialavgifter. Avgiftsuttaget sänks med upp till 25 000 kr för en mindre företagare med få anställda. Egenföretagaren föreslås befriad från avgiftsuttag på ett basbelopp, vilket ger ett minskat uttag med över 10 000 kr. Vi föreslår även kraftfulla satsningar på uppbyggnaden av upprustning av vägar och resurser för utbildning och forskning med bla inriktning mot Bergslagen. Särskilda insatser för dagligvaruhandeln krävs också.

Jämfört med vad som skett i fråga om lokaliseringsinsatser i södra och västra delarna av Sverige under 1980-talet, har regeringens insatser i Bergslagsområdet varit minst sagt blygsamma. Någon förnyelse av näringslivet har därför inte kunnat ske som skapat ny och uthållig sysselsättning.

Befolkningsminskningen måste stoppas

En förnyelse och utveckling av näringslivet i Bergslagen är centerns medicin för att stoppa befolkningsminskningen.

Det är också viktigt att regionen blir berättigad till sådana insatser som görs på andra håll i landet. Genom mindre byråkrati och okonventionella lösningar kan olika insatser göras effektivare och billigare. Det är ungdomen som tvingas flytta om nödvändiga åtgärder uteblir.

Utveckla näringslivet

Fortfarande finns nya möjligheter att utveckla näringslivet i Bergslagen. Av tradition har jord- och skogsbruk, malmbrytning och stålframställning dominerat bilden. Nya metoder, högre förädlingsgrad och nya marknader har förändrat möjligheterna. Det gäller framförallt att fånga upp behoven och göra det möjligt att tillgodose dem.

Under den centerledda regeringen satsades på tillverkning av tunnplåt. Domnarvets Jernverk har fortsatt med nya satsningar som gett SSAB 450 mkr det senaste året till utveckling av nya produkter med goda marknadsutsikter. Genom manufakturering och utnyttjande av tunnplåtens egenskaper finns avsättningsmöjligheter förutom till bil- och vitvaruindustrin även till byggnads- och plåt/ventilationsindustrin och många andra produktområden.

De generella ekonomiska stimulanser för små- och medelstora företag som centern föreslår har stor betydelse för att förmå energiska och idérika män och kvinnor att utveckla produkter och satsa på en framtid som företagare/entreprenörer.

Det är vidare oerhört väsentligt att utsatta kommuner inte dräneras på kapital. Text löntagarfonderna har medfört en ökad koncentration av kapital till redan överhettade områden och starkt bidragit till att bla Bergslagsområdet har dränerats på kapital som istället borde ha genererat nya verksamheter och bestående sysselsättning. Det är bla av detta skäl som centern kräver att löntagarfonderna skall avskaffas. Centerpartiet har därför föreslagit att kapitalströmmarna noggrant skall kartläggas och analyseras i syfte få en bild av hur den förda koncentrationspolitiken ytterligare utarmar redan drabbade landsdelar.

Satsa på mineral- och prospekteringsverksamhet

Mot. 1988/89

A474

Det statliga gruvbolaget som bildats för att sköta avvecklingen av gruvdriften vid bl a Grängesbergsgruvan bör i stället få till uppgift att utveckla gruvnäringen. Bolaget bör få ett ansvar för att den kompetens som finns inom gruvnäringen bibehålls och utvecklas. Vi anser att 9 milj kr skall satsas på insatser inom mineral- och prospekteringsområdet för att långsiktigt kunna behålla möjligheterna till gruvbrytning i Bergslagsområdet.

Jord- och skogsbruk är en viktig resurs

Hela samhället vinner på att ta tillvara de resurser som jorden och skogen erbjuder. Särskilt glesbygderna har ett stort beroende av de arbetsmöjligheter som jord- och skogsbruket erbjuder. Det är viktigt att vi inser lantbrukarnas betydelse för bevarandet av det öppna landskapet och att miljön kan hållas i jämvikt med deras medverkan. Det är ett grundläggande miljöarbete, som kommer alla till del. Inte minst för jäktade storstadsbor, som behöver jämvikt och harmoni, är det öppna landskapet en ovärderlig tillgång.

Enligt centerns mening bör ett åtgärdsprogram för jord- och skogsbruk tas fram enligt de riktlinjer som Europarådet antagit.

Kompletterande sysselsättning

Som tidigare antytts har jord- och skogsbruket alltjämt stor betydelse för sysselsättningen i Bergslagen. Brukningsenheterna är i regel ganska små och kan därför inte ge full sysselsättning. Den övriga arbetsmarknaden är dessutom av ringa omfattning.

Kompletterande sysselsättning måste därför skapas. I Bergslagen finns uppenbarligen många outnyttjade resurser, bl a ett brett kunskapsregister, god tillgång på lokaler, verktyg och maskiner. I området finns bär, svamp, råvaror till slöjd och hantverk.

Stora befolkningscentra i Mälardalen finns som kan nås på kort tid och bilda underlag för avsättning av olika slags produkter. Direkt förädlade jordbruksprodukter från gårdsmejerier och slakterier har, för sin kvalitet och för att de är fria från tillsatser och konserveringsämnen, alltmer börjat efterfrågas. Andra verksamheter som linodling, biodling, vattenbruk och pälsdjursuppfödning är också värda att satsa på. Odling och förädling utav lin har också nationalekonomisk betydelse, eftersom vi idag importerar i huvudsak all linråvara, som dessutom är av dålig kvalitet.

Vi föreslår att statens industriverk ges i uppdrag att initiera ett forsknings-, utvecklings- och linberedningsprojekt, lokaliserat till Bergslagen.

Vi anser även att särskilda resurser bör ställas till Bergslagens förfogande för start och utveckling av kompletteringssysselsättning.

Specialiserad livsmedelsproduktion

Landet i sin helhet har en överproduktion av spannmål. Detta har lett till att man på vissa håll reser krav på att jord skall läggas i träda alternativt planteras med skog.

Jordbruket i Bergslagen har en sådan struktur att man inte nämnvärt bidrar till överproduktionen av spannmål. Däremot lämpar sig dessa jordbruk väl för en specialinriktad köttproduktion, där man kan tillgodogöra sig hemmaproducerat foder och utnyttja de naturliga förutsättningarna för betesdrift. En minskad livsmedelsproduktion kommer sannolikt att medföra nedläggning av jordbruk i Bergslagsområdet. Åtgärder bör därför sättas in för att hålla landskapet öppet.

För att uppnå denna målsättning är det viktigt att förvärv av jordbruksfastighet är förenat med villkor att köparen bosätter sig på fastigheten.

Satsa på inhemsk förnybar energi

En energipolitik baserad på effektivare användning av energi och utnyttjande av inhemsk förnybar och miljövänlig energi, skulle i hög grad gynna en region som Bergslagen.

Försvarets forskningsanstalt har på uppdrag av den statliga Bergslagsdelegationen gjort en inventering av fastbränslesituationen i området. Deras översiktliga uppskattning av skogsbränsletillgångarna är smått sensationella. De visar att uttaget skulle kunna öka från nuvarande 4 milj fastkubm till närmare 10 milj vid sekelskiftet. Till detta kommer en ökande energiskogsodling, bättre tillvaratagande av grenar och toppar samt att skogsindustrin dels bör kunna spara energi, dels komma med nya metoder. Detta skulle medföra en betydande ökning av energiutbudet. Samtidigt skulle mellan 500 och 1 100 nya arbetstillfällen kunna skapas om man går över från olja, el och gas till fasta bränslen.

I områden där det finns riklig tillgång på skogsråvara skall nuvarande fabriker och nytillkommande utvecklas. Nödvändig omstrukturering skall ha som mål att genom nya metoder finna andra användningsområden för skogsprodukterna. Centern föreslår att bidrag utgår till investeringar i eldningsanläggningar för biobränslen med 15 %.

I annat sammanhang har centern föreslagit en stegvis introduktion av låginblandning av etanol i motorbränslen av miljöskäl. Om exempelvis bussarna i stadstrafik skulle övergå från dieselolja till etanol skulle stora miljövinster göras.

Satsning på odling av energigrödor måste vara en del i omställningen av energisystemet. Vi föreslår att inhemskt producerad etanol skall vara skattefri och beslut om uppförande av en första fullskalanläggning för produktion av etanol fattas samt att den förläggs till Bergslagen.

Utbildning

Att sprida kunskap och teknik är i särklass den bästa regionalpolitiska investeringen. Skall människorna kunna bo kvar och samhället kunna utvecklas, måste det finnas tillgång till god utbildning.

Tillgång och närhet till högre utbildning kan betyda möjlighet att stanna i hembygden i stället för att tvingas flytta till de expansiva storstadsregionerna. Eftersom Bergslagen behöver fler tekniker och ekonomer behöver initiativet med Bergslagens tekniska högskola följas upp med ytterligare insatser på utbildningsområdet.

Den praktiska yrkesutbildningen bör kompletteras med företagsanknuten utbildning, s k lärlingsutbildning. Därigenom kan ungdomen erbjudas möjlighet att pröva praktiska intresseområden och tillägna sig utbildning och arbetslivserfarenhet som garanterar varaktiga jobb när utbildningen är avslutad. Hantverkare och småföretagare som är beredda att ställa upp med företagsanknuten utbildning bör vara garanterade sysselsättningsstöd under tiden.

Centern har också i parti- och kommittémotioner lagt förslag om ökat stöd till de regionala högskolorna, vilket har stor betydelse för Bergslagen.

Turism i Bergslagen

Centern anser att ansträngningar måste göras för att Bergslagskommunerna gemensamt skall kunna bedriva marknadsföring av sin turism både inom och utom landet.

De natur- och kulturskatter som finns i området måste, tillika med den speciella inriktningen av näringslivet, kunna göras intressantare genom en effektiv marknadsföring. Sjöar och vattendrag möjliggör, tillsammans med båt- och kanotuthyrning, rika sportfiskeupplevelser som kan locka både in- och utländska turister.

Begreppet "primärt rekreationsområde" bör avskaffas, eftersom det ensidigt gynnar vissa områden. Alla Bergslagskommuner måste få del av det nuvarande statliga stödet till turismen.

Kommunikationerna måste förbättras

Väl fungerande kommunikationer är ett villkor för utvecklingen i en region. Bergslagsområdet har mycket bristfälliga kommunikationer såväl inom regionen som med större orter i andra delar av landet.

Såväl flyg- som järnvägsförbindelserna måste förbättras. Inte minst av miljöskäl måste järnvägen rustas upp och moderniseras så att den kan utgöra ett alternativ till bilen vid resande över längre sträckor.

Genom upprustning av befintliga vägar och komplettering med nybyggnation av några sträckor kan ett bra vägnät erhållas, till större nytta för befolkningen i regionen, än vad en investering på en huvudsträckning (Europaväg) skulle göra. Genom en ny tvärgående väg i norra Värmland skulle bättre kommunikationer erhållas med Norge. (●slo-Kongsvingerområdet) och Bergslagen.

Post och tele

I televerkets uppgifter ingår att telenätet skall byggas ut och utformas så att god kvalitet och service kan erbjudas samtliga kunder till lägsta pris. Den utbyggnad av telenätet och införande av ny teknik som ingår i planerna för de tre närmaste åren, måste också tillgodose Bergslagens behov.

Taxorna skall utformas så att företag i glesbygd, som väljer att satsa på den nya tekniken med datakommunikation inte missgynnas därför att avstånden är långa.

Postverket måste också med hänsyn till den förändrade bebyggelse- och

bosättningsstrukturen förbättra sin service till Bergslagens invånare. Den pågående centraliseringen som ofta medför försämringar för äldre och handikappade som bor i glesbygd, måste stoppas.

Vi anser att statens järnvägar, statens vägverk, trafiksäkerhetsverket, televerket och postverket skall få i uppdrag att gemensamt planera för en upprustning av kommunikationerna i Bergslagen. Samråd skall därvid ske med berörda länsstyrelser, landsting, regionala trafikhuvudmän och kommuner.

Resultatet av denna övergripande planering skall redovisas och föreläggas riksdagen för särskilda beslut.

Bergslagsdelegationen

Bergslagsdelegationen har en viktig roll i förnyelsearbetet för Bergslagen. Delegationen som har sitt kansli i Fagersta har verkat relativt kort tid men trots det nått betydelsefulla resultat.

Delegationens inledande arbete har fått inriktas på att försöka få 23. över stort geografiskt område spridda, kommuner att samarbeta och se de gemensamma problemen som den pågående strukturomvandlingen skapar för Bergslagen.

Bergslagen har kunnat medverka till insatser i syfte att förbättra infrastrukturen såsom t ex satsningen på "Bergslagspendeln" och Bergslagens tekniska högskola. Det finns fortfarande mycket stora behov av konkreta insatser för att utvecklingen skall kunna vändas.

Från centerpartiets sida har vi sett positivt på delegations tillkomst och arbete. Vi anser dock att det treåriga program som fastlagts för delegationens arbete är alltför kort om målsättningen skall vara att nå långsiktiga och varaktiga resultat. Många idéer och projekt har ännu inte hunnit utvecklas tillräckligt långt. Mot denna bakgrund finner vi regeringens avsikt att endast förlänga delegationens mandat med bara ett år förhastat och ännu ett exempel på hur regeringen inte ser till de långsiktiga effekterna av sina beslut.

Delegationen har också understrukit att det tar tid att genomföra infrastrukturella satsningar. Projekt behöver fullföljas och stöd kan inte avbrytas mitt i ett pågående arbete. Vi anser vidare att innan delegationens arbete upphör måste berörda kommuner ha överenskommit på vilket sätt delegationens arbete skall drivas vidare. Detta har inte skett.

Vi anser mot denna bakgrund att Bergslagsdelegationens mandattid förlängs med minst två år till 1991.

Sammanfattning

Vi anser således att Bergslagsdelegationens mandatperiod skall förlängas med minst två år och utifrån de ovan redovisade utgångspunkterna ett handlingsprogram för utveckling av Bergslagen utarbetas. Det bör sammanfattningsvis innehålla följande:

- Satsningar på de små och medelstora företagen för att utveckla och differentiera näringslivet genom bl.a. nyetableringsstimulanser och sänkta socialavgifter

- Lokalisering av staliga enheter
- Utveckling och förnyelse av gruvsdriften
- Ett åtgärdsprogram för att utveckla jord- och skogsbruket
- Stöd till serviceföretagen
- Utveckla lokal produktion inom jordbruket
- Stöd till linodling
- Stöd till kompletteringssysselsättning
- Stöd till specialiserad livsmedelsproduktion
- Satsning på inhemsk förnybar energi och odling av energigrödor samt uppförande av en fullskaleanläggning för produktion av drivmedelsetanol baserad på inhemsk råvara
- Bättre samordning och samverkan mellan vägverket, SJ, televerket, postverket m fl för att utveckla och förbättra kommunikationerna i Bergslagen
- Ökad satsning på teknisk och företagsförlagd utbildning
- Bygg en en särskild förvaltningsskola
- Stöd till turistnäringen

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om Bergslagsdelegationens fortsatta verksamhet,
2. att riksdagen hos regeringen begär ett utvecklingsprogram för Bergslagen i enlighet med de riktlinjer som anförts i motionen.

Stockholm den 25 januari 1989

Jan Hyttring (c)

Larz Johansson (c)

Birgitta Hambræus (c)

Karin Starrin (c)

Birger Andersson (c)

Kjell Eriksson (c)

Göran Engström (c)

Gunnar Björk (c)

Rosa Östh (c)

Anders Svärd (c)